

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! У зв'язку із закриттям кордонів через карантин газета тимчасово виходитиме виключно в електронному варіанті.

CHRISTLICHE STIMME • CHRISTIAN VOICE • LA VOIX CHRETIENNE

MÜNCHEN • B 20409

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ГОЛОС

УКРАЇНСЬКА ЦЕРКОВНА ГАЗЕТА • UKRAINISCHE KIRCHENZEITUNG

РІК ВИДАННЯ • JAHRGANG 72

ЖОВТЕНЬ • OKTOBER 2020 • Nr. 20 (3048)

ЦІНА • PREIS • 1,50 EURO

ПОГАНИН, ЯКИЙ УВІРУВАВ

Чоловік, який керував стратою, був начальником римської охорони. Під його командуванням перебувала сотня вояків. У переданні говориться, що цей римлянин називався Лонгін.

Андрей Дроздов, «Святой сотник Лонгин», 2009 р.

Ми не знаємо чим займався Лонгін до того, як потрапив у Палестину. Він міг піти добровольцем в один із походів. Такі вояки, які відправлялися в небезпечні місця, знали, що на них чекає. Всюди, навіть у пустелі, на них чатувала небезпека, бо вбивство римлянина вважалось у євреїв виявом патріотизму (зокрема

у Палестині, де римлян вважали за окупантів).

У п'ятницю, напередодні Пасхи, Лонгину було наказано керувати стратою трьох людей. Я не думаю, що він вперше виконував цей обов'язок. Сотник і його люди, напевно, знали, що робити. Були приготовані хрести – знаряддя ганебної смертної кари. За кожним в'язнем

наглядав вояк. Лонгін керував вояками, які наводили порядок у натовпі.

Процесія повільно просувалась вузькими вуличками Єрусалиму. Ось вона минула міські ворота і наблизилась до Череп'я. Я не думаю, що Лонгін багато наказував по дорозі. Його люди були добре вишколені і дисципліновані. Лонгін був увесь час

насторожі і зауважував будь-який підозрілий рух у натовпі, побоюючись, що товариші злочинців намагатимуться визволити їх в останню хвилину. Але нічого такого не трапилось.

Піднявшись на Голгофу, засуджені наблизились до свого кінця. Сильні руки вояків спершу прив'язали кожного

до хреста, а потім прибили цвяхами їхні руки і ноги. Лонгін, напевно, був вражений, зауваживши, що Ісус не чинив спротиву. Господь ліг на хрест і, не здригнувшись, дав прибити до нього Свої руки. І коли Його хрест був піднесений і закріплений у ямі, не прокляття, але тільки слова молитви зірвались з Його уст.

Продовження на 4 стор. ▼

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (1)

Розпочинаємо ознайомлення з новою енциклікою Папи Франциска на тему братерства та соціальної дружби. Вступний матеріал.

«Fratelli tutti» писав святий Франциск з Ассізі, звертаючись до всіх братів і сестер, щоб запропонувати їм форму життя з присмаком Євангелія. Серед його порад хочу виокремити одну, в якій він заохочує до любові, що виходить за межі

географічних і просторових бар'єрів», – цими словами розпочинається енцикліка «Fratelli tutti» Папи Франциска, підписана 3 жовтня 2020 року на батьківщині святого Франциска в місті Ассізі та оприлюднена наступного дня. Запрошуємо наших чи-

тачів у подорож сторінками цього документу, й сьогодні ознайомимося з вступом, у якому автор представляє рації його появи.

Святіший Отець зазначає, що натхненником для присвячення цієї енцикліки «братерству та соціальній

дружбі» став святий «братньої любові, простоти й радості», тобто, святий Франциск, який почувавшись братом сонця, моря та вітру, знав, що «ще більше поєднаний з тими, які з того самого тіла». Тому він повсюди сіяв мир і крокував поруч з ос-

танними й відкинутими (2).

Один же епізод з його життя «показує нам його безмежне серце, спроможне виходити за межі віддалей, спричинених походженням, національністю, кольором або релігією».

Продовження на 2 стор. ▼

СТУПИТИ НА ДОРОГУ БРАТЕРСТВА (1)

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

Йдеться про візит до султана Малека-аль-Каміля в Єгипті, здійснений в епоху хрестових походів, ще більше виявляючи «велич любові», його прагнення обійняти всіх. Він вирушив на зустріч із таким самим наставленням, якого вимагав від своїх учнів. «Нас вражає, як святий Франциск вісімсот років тому радив уникати будь-якої форми агресії та суперечки, а також жити смиренним і братерським "підпорядкуванням" і щодо тих, які не поділяли їхню віру» (3).

Папа підкреслює, що святий Франциск не займався діалектичними війнами, нав'язуючи доктрину, але «передавав Божу любов», завдяки чому став «плідним батьком, який пробудив мрію про братерське суспільство». Відбувалося це серед світу, в якому не бракувало вей і захисних мурів, війн між могутніми родами, в той час як периферіями ширилися злидні. Саме там Франциск «отримав справжній мир всередині себе самого, звільнився від будь-якого прагнення панувати над іншими, став одним з найостанніших

03.10.2020 р., Папа підписує енцикліку (Vatican Media)

і старався жити в гармонії з усіма». І саме через це став джерелом мотивації для написання цих сторінок (4).

Святіший Отець стверджує, що питання, пов'язані з братерством і соціальною дружбою, постійно його турбували. І у цій енцикліці він зібрав думки із багатьох своїх виступів протягом останнього періоду. І подібно

до того, як при написанні енцикліки «Laudato si'» джерелом натхнення для нього був Константинопольський патріарх Вартоломеї I, так у написанні «Fratelli tutti» особливі спонуки приходили від Великого Імама Ахмада Аль-Таїба. «Ця енцикліка збирала та розвинула великі теми, викладені в Документі, який ми підписали

разом», – пояснює Папа, додаючи, що також ввібрав «численні документи та листи, отримані від багатьох людей і груп з усього світу» (5).

За словами автора, енцикліка не претендує на повний виклад доктрини про братню любов, але зупиняється на «її універсальному вимірі, її відкритості на всіх». І хоч вона написана

на основі християнських переконань, Святіший Отець старався написати її так, щоби «роздуми відкривалися на діалог з усіма людьми доброї волі» (6).

«І саме тоді, коли я писав цього листа, несподівано ввірвалася пандемія Covid-19, яка вивела на яв наші фальшиві гарантії. Поза різними відповідями, які дали різні країни, стала очевидною нездатність діяти разом. Незважаючи на те, що ми є гіпер-сполученими, проявилася роздробленість, що ускладнила вирішення проблем, які стосуються всіх. І якщо хтось вважає, що йдеться лише про те, аби краще запрацювало те, що ми вже мали, або що єдине послання полягає в тому, що ми мусимо покращити вже існуючі системи й правила, той заперечує дійсність», – пише Папа, додаючи, що його прагненням є, аби «в цей час, у якому нам дано жити, визнаючи гідність кожної людської особи, ми змогли причинитися до відродження між усіма всесвітнього прагнення до братерства» (7-8).

Новини Ватикану

ХТ

НАДЗВИЧАЙНИЙ МІНІСТР ТАЙНИ ЄВХАРИСТІЇ З ФРАНКФУРТУ-НА-МАЙНІ

► Ми розмовляємо з першою в Європі, а може і у світі, (здається, в Бразилії ними є сестри-монахині), надзвичайним Міністром Тайни Євхаристії в нашій Церкві. Пані Лесю, як вам саме найменування «Міністр»?

► Це справа каноністів, як іменувати, але так вживають італійці, англійці, португальці. От німці кажуть Kommunionshelfer, а поляки – szafarz, але треба пам'ятати, що міністр (лат. minister) – це служитель, помічник, слуга. Мені важлива не назва, а те, що я зможу робити. В Римо-Католицькій Церкві прийнято, що жінки роздають св.

Причастя на літургії. Мене не один раз причащали жінки. Здається, там мирянам дозволили це робити ще в 1970-х роках. У мене місія трохи інша – я покликана це робити хворим у надзвичайних ситуаціях, як зазначено в декреті нашого Владика кир Петра, «пов'язаних з пандемією або карантинном, та в часі неможливості виконання цієї послуги священником».

► І у вас вже була така надзвичайна ситуація?

► Так, я причащала кілька разів хворого, який лежав у відділенні, де були хворі на Covid. Правда, мій причасник був хворий на іншу хворобу, але треба було увійти в цю зону.

► Розкажіть, як це ви робили?

► Наш парох, о. Роман, дав мені Причастя. Я, виконуючи всі санітарно-гігієнічні приписи, увійшла у закриту зону. Потім входив в бокс до хворого. Звичайно відразу не причащаєш, йде вступ-

на розмова. Коли наступить момент, що хворий готовий, відмовляємо разом покаяльну молитву «Вірую Господи та ісповідаю...» й уділяю св. Євхаристію. Виходячи від хворого, знімаєш з себе захисний одяг, одягаєш чистий і виходиш з відділу.

► Що ви відчували тоді перший раз?

► Я подумала, що тримаю в своїх руках Ісуса. Важко повірити, але це була дійсність. Потім прийшла думка, чи я достойна. Але то ж реальність, значить така Божя воля.

► Чи не було якоїсь пригоди з уділенням?

► Я медсестра, а медсестри тверді люди. В мене рука не дрижала. Але одного разу стався такий казус, після молитви хворий затиснув уста.

► І що тоді?

► Я стала просити Ісуса, щоб пацієнт відкрив уста, тоді взяла його за руки і почали молитися «Отче наш». По молитві все вдалося.

► Розкажіть трохи про себе.

► Я – львів'янка. Дістала в сім'ї християнське виховання. З малечку ходила до церкви. Моя улюблена – це св. Андрія, церква на Галицькій площі. У Львові я здобула медичну та філологічну освіту (ф-т іноземних мов ЛДУ), які дуже мені знадобилися тут в Німеччині.

► Ви давня парафіянка української церкви у Франкфурті-на-Майні?

► Приїхала з чоловіком у Франкфурт 13 років тому. Знайома, тепер моя краща приятелька, показала мені, де є греко-католицька церква. Ви знаєте, коли я прийшла перший раз, то була здивована, що у церкві так багато молодих людей і церква вся співає, а не хор. Як в неділю не маю зміни, то обов'язково до церкви, мені не так далеко – 25 км.

► Ви задоволені, що можете давати комусь Ісуса?

► Я дуже тішуся, що це можу робити. Зачитую вам слова з декрету: «...керуючись принципом спасіння людської душі...». І дуже вдячна о. Роману Лірці, бо це ж його ідея та старання. Зі мною розмовляв владика Петро. Благословив мене на ревне служіння Богу і людям. Сказав мені, що дуже добре, що така людина є, що вона є такою великою допомогою для священника. Я йому сказала: «Владико, як треба, то я завжди на службі».

► Щиро дякую за розмову. Ви мені дали чудову фотографію – ви серед соняшників. Для українців це один із образів Батьківщини.

► Так, так, кажуть, як квітка тягнеться пелюсточками до сонця, так і людина своїми думками, словами і справами звернена до рідної Вітчизни. І так треба тягнутися до Бога. Вам теж дякую.

Для «ХГ» Микола Пруський, Франкфурт-на-Майні

▲
Беатифікаційна Служба Божа

В ПРЕСВЯТІЙ ЄВХАРИСТІЇ – АВТОСТРАДА ДО НЕБА

В центральній італійській місті Ассізі відбулася беатифікація юнака Карла Акутіса, який дав героїське свідчення чеснот протягом короткого життя, засвідчивши доступність кожному дороги до Бога.

«Карло відчував сильну потребу в тому, щоби допомагати людям відкрити, що Бог близький, що бути з Ним, втішаючись Його дружбою та благодаттю, – це прекрасно», – так кардинал Агостіно Валліні, Папський Легат для базилік Святого Франциска та Пресвятої Марії Ангелів у Ассізі, відгукнувся під час проповіді про блаженного Карла Акутіса. У суботу, 10 жовтня 2020 р., він очолив у базиліці святого Франциска Святу Месу, під час якої, представляючи Святішого Отця, беатифікував цього італійського юнака, що відзначався любов'ю до Пресвятої Євхаристії.

ЮНАК НАШОГО ЧАСУ

Карло народився 3 травня 1991 року в Лондоні в італійській сім'ї, що перебувала там з причин праці. Через кілька місяців сім'я повернулася до Мілану. Хлопець виростав у звичайних обставинах: сім'я та школа, спорт і музика, захоплення інформатикою. Його святість є насправді простою. Це до глибини підліток нашого часу.

Водночас, вже з дитинства Карло відчував близькість із батьківщиною святого Франциска. Під час вакацій він приїжджав до Ассізі, стверджуючи, що почувався особливо щасливим у цьому місті. Настільки, що одного разу сказав мамі, що хотів би бути тут похованим після смерті, навіть не підозрюючи, що вона настане настільки швидко...

«МОЯ АВТОСТРАДА ДО НЕБА»

В усьому цьому була одна фундаментальна таємниця: любов до Пресвятої Євхаристії. Коли 1998 року Карло прийняв перше Святе Причасття, це був поворотний момент його життя. Свята Меса стала для нього щоденною подією. Він любив повторювати: «Пресвята Євхаристія – це моя автострада до неба». «Автострада» означає дорогу без обмежень і перешкод, на якій любов може вільно

но та на великій швидкості прямувати до мети.

Тривале перебування перед Ісусом було для хлопця майстернею зростання в святості. І на цій дорозі, очевидно, не бракувало супроводу Небесної Матері, до якої він мав особливу набожність, яка виражалася, насамперед, у проказуванні Розарію. І саме ця любов до Ісуса в Пресвятій Євхаристії і до Пречистої Диви вивела його на дорогу апостольства. Оскільки ж він захоплювався інформатикою і був талановитим у цій діяльності, то ця дорога привела в мережу Інтернет, аби свідчити свою віру через створення відповідних сайтів.

НАРОДЖУЄМОСЯ ОРИГІНАЛЬНИМИ, ЧИМАЛО ПОМИРАЮТЬ ФОТОКОПІЯМИ

Життєве гасло блаженного Карла Акутіса спонукає замислитися і молоді, і дорослих: «Всі ми народжуємося оригінальними, але багато помирають фотокопіями». Ці слова Папа Франциск запропонував молоді всього світу в Апостольському напоумленні «Christus vivit», в якому Карлові присвячено три пункти, представляючи його, зокрема, як приклад у користуванні інтернетом, що є простором, в якому можна загубитися, але який також може бути дуже корисним у будованні прекраснішого світу.

ОСТАННЄ СВДЧЕННЯ

Несподіваний відхід з цього світу у жовтні 2006 року став його останнім свідченням. Десять днів вистачило швидкоплинній лейкемії, аби забрати його земне життя, але біль не зміг відібрати спокій і мир у серці. Жертвуючи свої страждання за Папу і за Церкву, 12 жовтня п'ятнадцятирічний Карло перетнув останні ворота своєї автостради.

На похороні юнака з'явилося чимало облич, незнайомих для родини, але це була своєрідна «прихована родина» Карла: бідні, щодо яких він не обмежувався класичним жестом милостині, але з якими встановив дійсно дружні стосунки. Це ще один наслідок євхаристійної набожності: Христос, Який дає Себе нам у переісточеному Хлібі, це Той Самий, Який присутній в обличчі бідного.

о. Тимотей Т. Коцур,
ЧСВВ – «Новини Ватикану»

КАТОЛИКИ У СВІТІ: 2013 – 2018

Після виходу в світ «Статистичного щорічника Церкви 2018», Центральне Бюро Статистики Церкви, що діє при Державному Секретаріаті Святого Престолу, приготувало аналіз присутності католиків у світі, порівнюючи дані за 2013 та 2018 роки, що збігається із першими п'ятьма роками понтифікату Папи Франциска. Загалом, кількість охрещених католиків на загальносвітовому рівні зросла від 1 мільярда 254 мільйонів у 2013 році до 1 мільярда 329 мільйонів у 2018, тобто, на 6%. Водночас, якщо порівнювати з даними населення Землі, що збільшилося від 7 мільярдів 94 мільйонів до 7 мільярдів 496 мільйонів, відносна кількість католиків незначно зросла від 17,68% до 17,73%. Приблизно на 18% зросла кількість католиків у Африці, в той час як кількість населення зросла на 15%. Також і на американському континенті зростання кількості католиків випереджує цей показник щодо населення (4,6% проти 4,4%). В той час, як згаданий показник у Азії показує вдвічі швидший приріст католиків (7,6% та 4,4%), то у Європі при зростанні населення на 0,2% зафіксовано зменшення кількості католиків на 0,4%. (Тимотей Т. Коцур, ЧСВВ, «Новини Ватикану»)

У ВАТИКАНІ ВПЕРШЕ СУДЯТЬ СВЯЩЕННИКІВ ЗА СЕКСУАЛЬНЕ НАСИЛЬСТВО

Двоє католицьких священників постали перед судом у Ватикані за сексуальні злочини. Це вперше в історії Ватикан порушив справу про сексуальне насильство. У сексуальному насильстві над хлопчиком у період 2007–2012 років у семінарії св. Пія Х звинувачується 28-річний Габріель Мартініеллі. 72-річного Енріка Радіса, колишнього ректора цієї семінарії, звинувачують у приховуванні ймовірних випадків сексуального насильства та в намаганні уникнути офіційного розслідування цієї справи у період його ректорства. (PISU)

ВП'ЯТЕРО МЕНШЕ ФІЛЬМІВ ЗНЯТИХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Кількість фільмів, знятих українською мовою у 2020 році, є в п'ятеро меншою, ніж число україномовних фільмів, створених у 2019 році. Про це повідомив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремень. «Бачимо тенденцію до значного зменшення кількості стрічок, які виходять українською мовою, що свідчить про необхідність посилення державної підтримки українського кінематографу». Уповноважений із захисту державної мови нагадав, що з 16 липня 2021 року, згідно з частиною 6-ю статті 23-ої закону, мовою поширення та демонстрування фільмів в Україні є державна мова. (Збруч)

ВІННИЦЯ – ЗНАЙДЕНО КЛАДОВИЩЕ ВОЇНІВ УНР ТА УГА

Знайдено найбільше військове кладовище, де поховані воїни та старшини Галицької Армії та Армії УНР. Упродовж 2017–2019 років Центром історії Вінниці зібрано різноманітні матеріали про ці поховання, проведено перемовини зі спеціалістами Львівського Меморіально-пошукового центру «Доля» щодо здійснення пошукових робіт. У відповідь на це звернення фахівці центру «Доля» проводять пошукові дослідження в місті Вінниця на вул. Стрілецькій 23. Уже перші дні досліджень дали результат: були віднайдені поховання, як одиночні (у трунах), так і масові (братські могили). Керівник центру «Доля» Святослав Шеремета зазначив, що ними віднайдене найбільше військове кладовище, де поховані воїни та старшини Галицької Армії та Армії УНР. Кладовище започатковано у січні 1919 р. і стало основним місцем масового захоронення жертв епідемії плямистого тифу, що вирував на Поділлі упродовж 1919–1920 років. А вже військовий шпиталь, що розміщувався неподалік, був найбільшим у Вінниці. На початку 1920 р. тут було облаштовано біля 1000 ліжок для лікування хірургічних, соматичних та інфекційних хвороб. Поховання почали занепадати ще з перших десятиліть радянської влади, яка не облікувала це кладовище, а фактично знищила. (Центр історії Вінниці)

ПОГАНИН, ЯКИЙ УВІРУВАВ

Сотник наказав прибити над головою кожного засудженого табличку, на якій було зазначено ім'я і злочин, за який засуджений платить таку високу ціну. Перший раз за цей день Лонгін полегшено зітхнув. Св. євангеліст Матей повідомляє нам, що сотник і його вояки приготувались до довгого вартування, бо розп'яті люди на хрестах вмирили повільно.

Я сумніваюсь, що Лонгін звернув увагу на двох інших злочинців. Надто багато людей такого роду він бачив. У центрі його уваги постійно перебував Ісус. На Його обличчі не було страху перед смертю, яка наближалась. Але якась безмірна відвага цього Назарянина захопила римського сотника.

Кожного разу, коли Ісус рухав головою, гострі колючки тернового вінка боляче впивались у Його голову. Але Він не промовив ні слова. Цвяхи пробили

наскрізні рани у Його руках і ногах. Я не думаю, що Ісус багато рухався. Він тільки молився: «Отче, відпусти їм, не знають бо, що роблять». Лонгін мав бути задоволеним від того, що добре виконує наказ Пилата. І у нього не було можливості відмовитися від цієї жакливого роботи! «Отче, прости...». Голос, який він чув, велич, яка відчувалась у цій Людині, надовго затримали його увагу. Щось вивело його з рівноваги.

Лонгін, скоріше всього, не чув, як Ісус сказав: «Я ж, коли від землі буду піднесений, усіх притягну до Себе» (Ів 12, 32). Але він відчув безмежну силу, що виходила з Людини, яку було розп'ято на центральному хресті. Час минав повільно. Вояки біля підніжжя хреста кидали жереб між собою на Його скривавлений одяг. Чи бачив Лонгін цей хітон, який був «увесь від верху тканим»? Чи думав він про люблячу Матір, яка ткала його для свого Сина?

Один із вояків Лонгіна запропонував товаришам не роздирати хітон на частини. Він заявив, що якщо хітон залишиться нероздертим, то можна більше

грошей отримати за нього у гендляря. «Хто буде кидати жереб на нього?» – закликав він. І вояки почали кидати жереб і, на щастя, хітон Божого Сина залишився цілим.

Чи знав Лонгін що-небудь про Ісуса Христа? Він прочитав ім'я Ісуса на табличці, яка була прибита над Його головою на хресті. Чи знав він, що означає слово Спаситель? Лонгін, напевно, дивився на Нього з особливою цікавістю. Можливо, сотник знаходився поряд з Пилатом, коли той сказав: «Ось чоловік!» (Ів 19, 5). Ніколи ще настільки велична Особистість не стояла перед римським суддею – Він, сильний у Своїй слабкості, всемогутній у день Свого розп'яття, Він, Якого трон – хрест, а терновий вінець – корона Царя царів.

І коли Лонгін стояв і дивився на Ісуса, Бог відкрив йому очі. Темрява закрила сонце. Ніхто не повинен був бачити моменту смерті Христа. Лонгін більше не думав про двох злочинців, які в смертній агонії виривались з хрестів. Але він невідривно стежив за тим, щоб який-небудь Христовий учень не зняв Його тіло з хреста.

Лонгін, напевно, чув слова Ісуса, які були звернені до наведеного розбійника. Можливо, він чув тиху відповідь: «Вірую». Один із вояків взяв тростину, на кінці якої закріпив губку, намочену в оцті, і підніс її до пересохлих уст Ісуса. Але священники, які стояли поряд, глумились над Його агонією: «Лиши, – говорили вони, – побачимо, чи прийде Лля Його рятувати» (Мт 27, 49).

А потім сотник почув, як Ісус закликав сильним голосом: «Отче, у Твої руки віддаю духа Мого!», – і потім скрикнув: «Звершилось!» (Лк 23, 46). А тоді відбувся великий землетрус. Коли сотник почув ці слова і усвідомив те, що трапилось, то висловив свою віру в Його Божество словами: «Це справді був Син Божий» (Мт 27, 54). Лонгін тепер знав, що Ісус був Сином Божим. Цими словами римський сотник заявив, що Ісус з Назарету – це Богочоловік.

Божественне терпіння Спасителя і Його смерть потрясли цього поганина. У зраненій Людині, яка висіла на хресті, сотник побачив Сина Божого і визнав свою віру. Таким чи-

▼ Продовження. Початок на 1 стор.

ном знову було дане свідчення, що наш Спаситель побачить плоди Своєї праці вже тут, на землі. В день Його смерті троє різних людей засвідчили свою віру: начальник римської охорони, чоловік, який ніс хрест Спасителя, і розбійник, який помер на хресті поряд з Ним.

Незвичайним є те, що начальник вояків, професійний вбивця злочинців, повірив у Божество Ісуса! Тут, біля підніжжя хреста, Небо відкрилось для нього. Він прийняв Сина Божого, як свого Спасителя, Який веде його до вічного життя. Ісус притягнув до Себе жорстокого і безсердечного римського сотника і зробив з нього іншу людину. Лонгін виконував те, що вважав своїм обов'язком, але він побачив з очевидністю, що Ісус – це Богочоловік, і прийняв цю очевидність. У серці він міг би сказати: «Боже, вчини мене подібним до Нього». Римський сотник приєднався до тих, які кличуть нас від хреста до Христа.

Підготувала Віра Арів (за книгою Лесли Хардінґа «Вони були того дня на Голгофі»). Подано за: «Місіонар»

ХТ

НАУКА ПРО ПОТОЙБІЧЧЯ

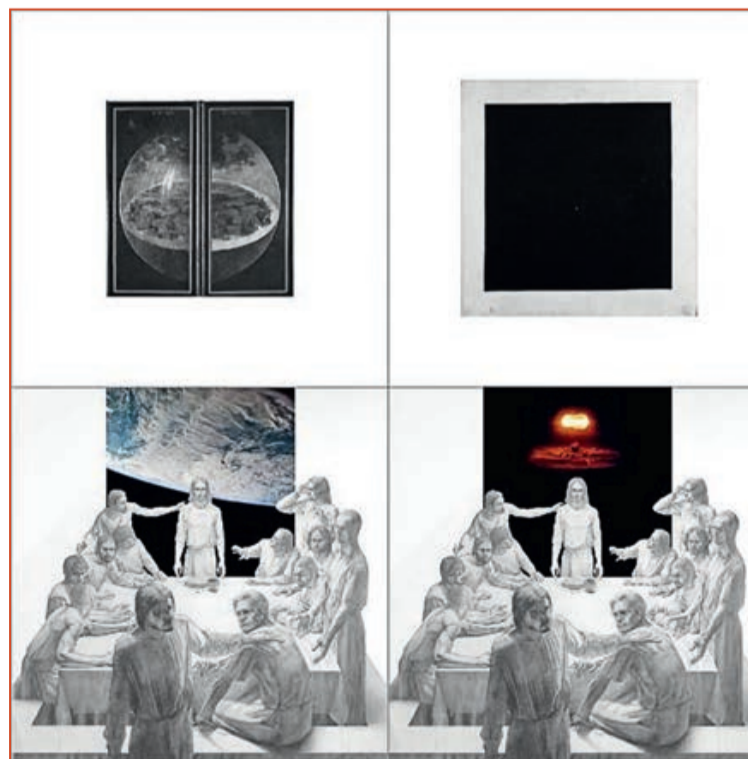
Однією з головних тем проповіді Ісуса Христа є проголошення благовісті про наближення Царства Небесного, а з Його першим приходом розпочалися останні часи, хоч їх повнота ще не настала. У новозавітних книгах св. Письма вичерпно говориться про закінчення всього у Христі з Його другим приходом, про смерть та воскресіння усіх людей і оглядання Божої слави. Звернемо увагу в цій статті на те, що пишуть у своїх творах про дочасне і вічне святі апостоли Павло та Іван.

Воскресіння Христа й усіх людей є однією з основних тем повчань св. апостола Павла, яка стала центром і стрижнем вчення св. Церкви про людину та її спасіння. **Апостол народів пише:** «А як Христос не воскрес,

то марна віра ваша, – ви ще у гріхах ваших» (пор. 1 Кор 15, 17).

Христове воскресіння є остаточною перемогою над смертю, яка у св. Письмі показана водночас і як призначення людини, і як наслідок її гріха: «Тим то як через одного чоловіка ввійшов у світ гріх, і з гріхом смерть, і таким чином смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили» (пор. Рим 5, 12).

Смерть є завершенням земного шляху християнина та входом у Христове воскресіння, яке розкриває нам Божий намір щодо кожної людини. Апостол Павло закликає усіх нас чекати на день зустрічі та пізнання Христа, щоб «уподібнюючись Йому у смерті, осягнути воскресіння з мертвих» (пор. Фил 3, 10–11). Він пригадує нам також про суд, який чекає на кожного, хто помирає: «І як призначено людям раз умерти, потім же суд» (пор. Євр 9, 27). Про вічну кару св. Павло

▲ Микола Мовчан, «Темна вечеря»

пише, що грішники не осягнуть Царства Божого (пор. Рим 2,8; 1 Кор 6, 9).

Вічне життя в раю виступає як стан любові і повного

пізнання, де вже немає віри і надії, але оглядання Бога: «Тепер ми бачимо, як у дзеркалі, неясно; тоді ж – обличчям в обличчя. Тепер я спізнаю

наю недосконало, а тоді спізнаю так, як і я спізнаний» (пор. 1 Кор 13, 12).

Дочасне життя людини проходить у постійному протистоянні тілесного і духовного (пор. Рим 7). Повноту свого блиску віднайде дух, котрий остаточо затріумфує над тілом в день другого приходу Христа (пор. Кол 3, 3). Земний шлях християн представлений як подорож Божого люду до небесного Єрусалиму, де праведних чекає нагорода, а грішників кара.

Так як ніхто не в силі сказати, коли відбудеться другий прихід Христа, все ж апостол Павло зауважує, що поки не буде знищений останній ворог – смерть (пор. 1 Кор 15, 26), до того часу «деякі з Христових послідовників є подорожніми на землі, інші, що відійшли з цього життя, очищуються, а ще інші втішаються славою, оглядаючи ясно Одного й Триєдиного Бога, яким він є» («Світло народів», 49).

Продовження на 5 стор. ▼

НАУКА ПРО ПОТОЙБІЧЧЯ

Св. апостол Павло говорить про знаки (бунт проти Бога і поява антихриста, великий відступ тощо), які мають з'явитися перед тим, як Христос прийде вдруге. Це означає, що другий прихід Ісуса Христа не наступить так швидко, як думали деякі сучасники св. Павла. У день Свого другого приходу Христос знищить диявола, якого «умертвить духом уст Своїх і знищить сьайвом приходу Свого» (2 Сол. 2, 8).

Момент другого приходу Христа св. Павло описує такими словами: «Сам Господь на даний знак, на голос архангела та при сурмі Божій,

зійде з неба, і найперше воскреснуть ті, що вмерли в Христі». Далі він говорить, що після того як відбудеться остаточне воскресіння з мертвих, «ми, що живемо, що лишимось, будемо разом з ними вхоплені на хмарах у повітря назустріч Господеві і так будемо з Господом завжди» (пор. 1 Сол 4, 16–17).

Про поняття другого приходу Христа, суду і життя у вічності пише також св. апостол Іван у своїх новозавітних книгах, хоча момент майбутності в нього більш акцентований (пор. 1 Ів 2, 28). Вічне щастя полягатиме в огляданні Бога у Його

славі: «Любі! Ми тепер – діти Божі, і ще не виявилось, чим будемо. Та знаємо, що коли виявиться, ми будемо до Нього подібні, бо ми побачимо Його, як є» (1 Ів 3, 2).

У пророчій книзі «Одкровення» св. Іван описує земне служіння християн у Церкві, яке є праобразом життя у Бозі. Християни, котрі перебувають у стані благодаті, мають «печатку на чолі», як ознаку вибраних. Св. євангелист у своєму видінні бачить наступне: «Побачив я небо нове і землю нову; бо перше небо і перша земля минули, і моря

вже немає. І побачив я місто святе, Єрусалим новий, що сходить з неба від Бога, приготований, мов наречена, прикрашена для мужа свого. Почув я від престола голос великий, що говорив: От, житло Бога з людьми, і Він житиме з ними, вони ж народом Його будуть, і сам Бог буде з ними, і витре кожному сльозу з очей їхніх; і смерті не буде більше, ні скорботи, ні плачу, ні болю не буде більше, бо все попереднє минуло». І сказав Той, Хто сидить на престолі: «От, нове творю все»; і говорить: «Напиши, бо ці слова вірні і правдиві». І сказав мені:

▼ Продовження. Початок на 4 стор.

«Сталось. Я – Альфа і Омега, початок і кінець. Я спраглому дам даром від джерела води життя. Переможний унаслідок це, і буду йому Богом, і він буде Мені сином» (Одкр 21, 1–7).

Як бачимо, це є закінчення усієї людської історії у Христі. Господь закликає всіх людей до віри, яка є умовою життя вічного, як зазначає св. Іван у своєму Євангелії: «Я – воскресіння і життя. Хто в Мене вірує, той навіть і вмерши – житиме! Кожен, хто живе і в Мене вірує, – не вмере повіки» (Ів 11, 25–26).

Віталій Юрчак, «Місіонар»

XI

СЕНСАЦІЙНА АРХЕОЛОГІЧНА ЗНАХІДКА В СОФІЇ КИЇВСЬКІЙ

Довгий час вважалось, що Софія була заснована на пустому місці, «на полі поза градом» [літопис], що тут, начебто, нічого не існувало. Але розкопки під керівництвом к.і.н. Т. Бобровського, які ведуться з 2018 р. по теперішній час, виявили зовсім нову для нас інформацію.

Причиною для досліджень стало утворення провалля землі над однією з ділянок підземних споруд, за 27 м від північно-західного кута Софійського собору. Головним завданням для дослідників було розкрити зруйновану ділянку підземелля, обстежити та укріпити її. Водночас здійснювались археологічні дослідження культурних нашарувань навколо провалля.

На глибині 2 м натрапили на залишки інгумаційного жіночого поховання. Від нього залишилися лише нижні кінцівки – верхня частина скелету потрапила до провалля і, ймовірно, буде віднайдена пізніше, при вибиранні провалю на значно нижчій глибині (роботи продовжуються).

На кістках тазу похованої, біля правого стегна, збереглася *in situ* бронзова шпилька у вигляді пастушого посоху. Завдяки цій знахідці, а також сукупності

ряду інших ознак вдалося атрибутувати поховання і пов'язати його з племенами підгірцівсько-милоградської культури, ареал поширення якої охоплював Верхнє Подніпров'я, північну частину сучасної України до р. Стугна і Південного Бугу. Період розквіту цієї культури припав на першу половину VIII – початок III ст. до н. е. – час, коли встановились і зміцнилися регу-

лярні контакти її спільноти із представниками скіфської культури.

Знайдена шпилька і, відповідно, саме поховання, попередньо датуються V – IV ст. до н. е. На сьогодні це найдавніша археологічна знахідка на території садиби Софії Київської – об'єктів раніше кінця X – початку XI ст. до цього часу не було знайдено, хоча є відомості про знахідки окремих речей римського часу та ранньослов'янського періоду. І як видно за сайтами

чорних копачів, речей римської доби останнім часом у нас знаходять все більше, тому тут також можна сподіватись на нові відкриття.

Фактично, в самому центрі верхнього міста Києва ми маємо курганне поховання віком 2500 років, на якому і було пізніше закладено фундаменти Софії. Що цікаво, наразі археологи готові підтвердити, що закладення фундаментів храму відбувалось мінімум двічі, різним способом і у різний час.

Атрибутована культура має назву від перших знахідок на території поселення біля с. Підгірці Обухівського р-ну Київської області, зроблених 1950-го року. Є різні думки щодо території її формування (науці лише належить встановити точні межі). Формування ж пам'яток підгірцівсько-милоградської культури відбувалось на основі тишинецько-комарівської культури, а нащадками племен цієї культури було населення добре відомої зарубинецької культури. Більшість дослідників схиляється до думки, що етнічними представниками племен підгірцівсько-милоградської культури були протослов'яни, племена неврів, згадуваних Геродотом.

Ще однією цікавою знахідкою, про яку розповів керівник експедиції к.і.н.

Т. Бобровський, стала заготовка для печатки, датована за культурним шаром в якому вона знайдена, – другої половини XIV ст.

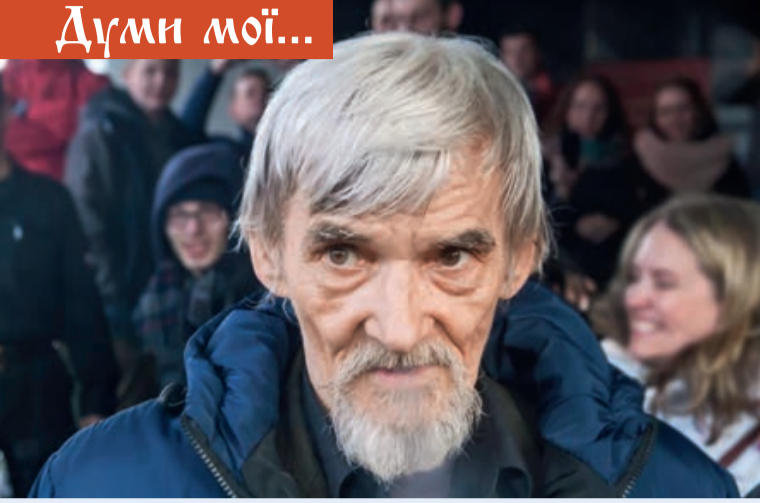
Це також нове цікаве знання, якого ми не мали. Очевидно, що ця печатка була пов'язана з Київською митрополією при Софії Київській (Кафедральному митрополічному храмі), де був архів, куди стікалися листи зі всього світу.

Як бачимо, він продовжував своє існування і в післямонгольський час, листи відправлялись, скріплювалися печатками. Життя не переривалось, як тривалий час намагались перекозувати нас деякі північно-східні історики, яким важливо було створити міф про повне знищення Києва під час навали, міфічні переселення і інші вигадки, які так ніколи і не були підтверджені ні джерелами, ні археологією, а багато разів спростовані реальними доказами. Одним з яких стала і ця сенсаційна знахідка актуальної археологічної експедиції, яка продовжує свою роботу, а тому зможе нас здивувати новими інтригуючими відкриттями.

Історія оживає на наших очах.

Ігор Полукетов, правозахисник (адвокат), дослідник; текст з Фейсбуку

Думи мої...

С-на Ігоря Подгорного (TASS)

ДУМА ПРО ЮРІЯ ДМИТРІЄВА

Юрій Дмитрієв – керівник Карельського «Меморіалу», отримав в Росії додатково до свого вироку 10 років [разом – 13 років] у суді другої інстанції. Просто, щоб він ніколи не вийшов на волю за те, що відкрив світу та українцям Сандармох, де сталінсько-радянський режим розстріляв Українське Відродження.

Переписати нашу історію – це улюблений маразм російської міфології. Для цього їм нічого не шкода, людей тим більше. Пам'ятники Сталіну знову на вулицях російських міст, до них покладають квіти. Ви уявляєте собі пам'ятник Сталіну в Україні? Якщо ні, значить все було не даремно.

Я б напевно не писав ці рядки, якщо б мені на очі не спало «Місто» Валер'яна

Підмогильного. Сам не знаю чому, перечитав за декілька годин – натхнення на весь вечір. І вам раджу, хоча б іноді. Поки в нас є бажання читати наше Відродження, Росії нічого не вдасться.

Павло Клімкін,
колишній міністр
закордонних справ України;
з Фейсбуку

ЗУБНИЙ БІЛЬ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКИХ СТОСУНКІВ

Ну, що? Вже можна підбивати підсумки «історичного треку» візиту президента Польщі Анджея Дуди.

Символізм дуже сумнівний. Бо польська сторона знову спробувала зхитрувати з пам'ятником на могилі на горі Монастир. П'ять років тому вандалі її вперше зпрофанували. Потім було кілька років обіцянок відновити. Але замість відновити таблицю із переліком загиблих – приліпили іншу, зміст якої відрізняється. Забрати імена загиблих з їх власної могили – це було нещиро і навіть огидно.

І про це було наголошено українською стороною і під час переговорів, і публічно – під час брифінгу обох президентів. Тобто з українського боку ситуацію «не проковтнули», як багато хто (я теж) остерігався перед візитом.

Я вже писав, що символічне значення цього пам'ятника ламає польські стереотипи про «бандерівців». По-перше, більшості хлопців було 20–22 років, наймолодшим було 16 та 17 років. Тобто замість карикатурного образу бандита-вельетня, з'являються звичайні місцеві хлопці.

По-друге, іншого громадянства, ніж польське ці хлопці не мали. Тому Польщі належить навчитися сприймати власну історію у повноті її складності. Більшість повстанців УПА не мали іншого громадянства, ніж польське. І ось усвідомити і прийняти цей факт – є наразі найскладнішою справою для тієї частини польського суспільства, яку репрезентує президент

Українка Анна Валентинович ще за життя стала національною героїнею Польщі, але не могла сказати вголос як про своє походження, так і про брата в УПА. В історії українсько-польських стосунків все не просто. (Вахтанг Кіпіані)

Дуда і його політична сила. Боротьби за Незалежність України не було б, якби в Україні цю незалежність не відбирали.

По-третє, ситуацію навколо могили на горі Монастир можна описати одним реченням: польська держава не хоче пам'ятати

про своїх громадян, які боролися із більшовицькими зайдами. Розумію, що у правих в Польщі від цього формулювання палають запобіжники, але на те нема ради. Вчіться не ділити громадян своєї країни на кращі і гірші сорти!

І тут ми переходимо до другого епізоду програми президента Дуди у Києві: відкриття погруддя Анни Валентинович на території Посольства Польщі. Її доля – це якраз історія того, як в Польщі ставилися до українців як до людей другого сорту. Анну підлітком під час війни викрала в батьків польська родина, в якій вона працювала прислугою. Ясна річ, не йшлося про те, щоб вголос сказати, що її брат воював в УПА. Ставлення поляків до українців було таким, що вона до самої смерті не наважувалася вголос говорити, що вона українка.

Так от і президент Дуда сьогодні не наважився вголос прямо сказати: «Дякуємо Україні за Матір Солідарності!». Анна Валентинович – українська матір польської «Солідарності».

Ще кілька років тому такі формулювання викликали агресію у правих середовищах і звинувачення у брехні: як так – найвидатніша жінка Польщі ХХ століття є україночкою?! Цього не могло бути. Ще кілька років тому навіть дехто з істориків заперечував, що Анна Любчик-Валентинович не мала і краплі польської крові.

Тепер, після статті Ігоря Галагіди, яка «прорвала» змову мовчання, з'явилася книжка, виставка Польського інституту та погруддя на території польської амбасади. Тобто «крига скресла». Українське походження найвидатнішої жінки Польщі ХХ століття визнано через 10 років після її смерті.

Ось в цьому і проблема: з польського боку ми часто чуємо, що українці не дозріли до сприйняття складних сторінок власного минулого. І це почасти так. Та чути повчання менторським тоном з боку суспільства, яке не провело необхідної роботи над прийняттям власних складних сторінок минулого, і політики якого сповідують подвійні стан-

дарті в цій галузі – чути повчання з цього боку звучить дисонансами з реальністю. Щоб повчати – треба мати моральну силу, якою представники теперішньої польської влади не мають.

Вочевидь, розрахунок посла Ціхоцького був на те, що зараз при владі в Україні щось незрозуміле і можна легко буде підкласти фальсифікат [надмогильної таблиці]. Але це не пройшло. Підкладання фальсифікатів не сполучається із гучними заявами про стратегічне партнерство.

Тому візит справляє враження песимістичне. З одного боку – відбувається певний поступ. Але замість зробити повний крок вперед – польська сторона робить півкрока. І з таким видом, ніби вони не на зустріч до друзів ідуть, а до стоматолога ремонтувати зуби. Візиту не вистачило щирості. Прориву у стосунках не вийшло. Не можна робити проривів із таким виразом на обличчі, ніби у вас болять зуби.

Олександр Зінченко,
з Фейсбуку

ЯК У 1930-х РОКАХ ВЧЕНІ УКРАЇНИ РЯТУВАЛИ ХРАМИ

Стефан Таранушенко та Павло Жолтовський змогли зафіксувати світ, який безповоротно зник. 90 років тому українські мистецтвознавці обійшли з фотоапаратом містечка й села майже всієї тодішньої України. Зі своїх експедицій вони привезли креслення та тисячі фото церков, синагог, костелів, будинків, містечок, сіл і відзняли інші унікальні пам'ятки, які пізніше були знищені. Побували також на Брянщині. Вчені робили це у переломний період колективізації, перед Голодомором – в кінці 1920-х початку 1930-х років. У 1933 році Жолтовського та Таранушенка арештували у сфабрикованій справі. Їх звинуватили в участі у «російсько-українському фашистському блоці». Неймовірна історія подорожей вчених залишалася відомою переважно для науковців.

В середині 1920-х років Стефан Таранушенко відновлює активні експедиції Лівобережжям. Він один із найавторитетніших вчених, які досліджують українську старовину. Збирає для свого нового музею Українського мистецтва у Харкові експонати: ікони, рушники, килими, вишивку, кераміку та інші речі українського народного мистецтва, якого тоді для багатьох не існувало. Та справа всього його життя – старовинні дерев'яні українські церкви. Рухаючись від села до села, дослідник зі своїми підопічними робить детальні обміри та креслення храмів.

Стефан Таранушенко у своєму кабінеті, 1933 р.
С-на П. Мусієнка, надана О. Савчуком

Робота складна й виснажлива – у Таранушенка немає спеціальних інструментів. Йому доводиться вигадувати свою систему обмірів. Тоді Таранушенку вдається зафіксувати одну із найстаріших дерев'яних церков Лівобережжя у селі Пакуль, споруджену ще у 1710 році. Майстри цього храму без особливих інструментів змогли ювелірно точно викласти дерево на висоті понад 20 метрів.

«Досить переступити поріг бабинця, – писав у своєму дослідженні Таранушенко, – як вас зразу владно охопить відчуття, що перед вами пам'ятка неоціненої художньої вартості, одна з найвищих (збережених) вершин української народної мистецької творчості, одна з найдорожчих перлин дерев'яного монументального будівництва». Цю церкву знищили у 1930-х роках.

Стефан Таранушенко в експедиції обов'язково бере й фотоапарат. Починає робити це ще у студентські дореволюційні часи. Він

детально фотографує церкви як всередині, так і зовні. Під час досліджень йому допомагає, зокрема, й 22-річний колега Павло Жолтовський. Ще недавно він вчителював у волинських селах, але на запрошення Таранушенка переїхав на роботу до його музею Українського мистецтва у Харкові. Серед місцевих працювати за мізерну платню музейника охочих не знайшлося: «Жилося нелегко. [...] Ледве вистачало на харчі. [...] Але я був щасливим, що працював в улюбленій справі», – згадував Павло Жолтовський.

Дослідники вже тоді розуміли, що скоро від більшості пам'яток нічого не залишиться: «Треба збирати, збирати і збирати. Бо все гине, гине і гине. Чого за ці 2–3 роки не встигнемо, годі вже буде надолжити», – писав 1930 року у листі Жолтовський.

За підрахунками науковця Віктора Вечерського, з-понад 170 церков, описаних чи згаданих як існуючі

Троїцька церква у селі Пакуль 1710 року. Церква знищена в середині 1930-х років. С-на Ст. Таранушенка 1928 року, надана О. Савчуком

в 1930-х роках у дослідженні Стефана Таранушенка, зараз збереглися тільки 16. Деякі із пам'яток, які досліджував Таранушенко, не знищили тільки випадково. В 1937–1939 роках половину Воскресенської дерев'яної церкви в Лебедині розібрали, а матеріал використали для спорудження свинарника в місцевому колгоспі. Храм частково вцілів тільки тому, що під час руйнування чоловік, котрий збивав хрест з центральної бані,

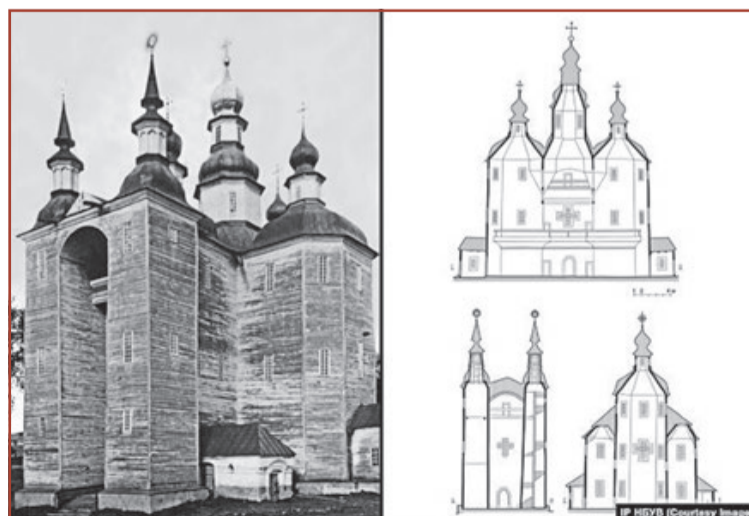
привселюдно впав і вбився. Люди злякалися і припинили руйнування.

У 1928 році Таранушенко дав Жолтовському дорогий фотоапарат і дозволив вже самостійно, скільки той хоче, подорожувати Україною. Єдиною вимогою було «збирати експонати та подати звіт про подорож». Разом з фотоапаратом Жолтовський носив важку сумку зі скляними негативами.

Павло Жолтовський кілька років підряд вирушав з Харкова навесні, а повертався пізньої осені. Інколи проходив до 2 тисяч кілометрів: «"Ступаючим і п'ядю" змірюючи Україну, я мав тоді змогу як би охопити своїм зором стару селянську Україну в останні роки її існування [...] Старався побільше фотографувати».

У 1928 році, разом із Дмитром Чукиним, колегою по музею, Жолтовський обстежує глухі й далекі села волинського Полісся. «Де суворя природа, похмурі села, забобонні люди», – занотує він. За місяць доходять аж до тодішнього кордону з Польщею. Жолтовський фіксує на фото один із найархаїчніших районів України.

Продовження на 8 стор. ▼

Вознесенська церква у селищі Березна 1759 року. Знищена в 1929–1930 роках. С-на Ст. Таранушенка 1928 року, надана О. Савчуком

ЯК У 1930-Х РОКАХ ВЧЕНІ УКРАЇНИ РЯТУВАЛИ ХРАМИ

▼ Продовження. Початок на 7 стор.

Стефан Таранушенко, Федір Ковальчук, Дмитро Чукин, Павло Жолтовський під час експедиції в селі Пакуль на Чернігівщині, 1928 рік. С-на надана О. Савчуком

Хоча переважно Жолтовський подорожує пішки й босоніж, інколи все ж користується залізницею (як музейник має 50% знижку). Спить на землі там, де стане ніч. Інколи просить переночувати до людей. «Ще в силі були старі звичаї, стара манера поводження, старий народний етикет. На дорогах вітались з незнайомими. Але розмовляти з ними треба було поволі, з інтервалами. Не годилося дуже про щось розпитувати. Такі розмови велись короткими реченнями», – згадував Жолтовський.

В торбі через плече у нього хліб. Лише зрідка Таранушенко видавав гроші на сало. Для Жолтовського це було перевіркою на «сродність праці», про яку писав його улюблений філософ та мандрівник Сковорода.

У наступному 1930 році Жолтовський з фотоапаратом та блокомотом вирушає на Чернігівщину. Обходить влітку 75 міст і сіл. Під час цієї подорожі Жолтовський робить понад 400 фотографій. На них – близько 20 храмів, які будуть знищені радянською владою, зокрема й Троїцький собор у Глухові. За словами дослідника Віктора Вечерського, у 1962 році, щоб догодити Кремлю, місцеве керівництво намалювало чорною фарбою на його мурах великі тріщини. Їх сфотографували – і так «довели» аварійність будівлі. Потім собор підірвали. На його підмурках і давніх похованнях спорудили автовокзал.

Не перепочивши після три-

місячної подорожі Чернігівщиною, Жолтовський за незмінної підтримки Таранушенка одразу вирушає на Поділля. «Зовсім циганом зробився. Отже, 1930 рік – краший рік мого життя!», – пише він у листі із Бару Вінницької області, де фотографує, зокрема, й місцеву синагогу. У 1942 році нацисти закотять сюди кілька бочок бензину і підірвуть будівлю. Також тут розстріляють 8 тисяч місцевих євреїв.

«Коли я заходив до синагог, – згадував Жолтовський, – мене огортало почуття чогось дивного, трохи екзотичного. Своєрідні знаки священних текстів, загадкові для мене символи, відсутність урочистості християнських храмів, вільне рухання і експансивні викрики молящих». Синагога завжди була центром єврейського життя та в уявленнях багатьох містичним місцем – переважно стояла на пагорбі. Бо мала бути ближче до Бога. Люди вірили, що ночами там збираються душі померлих і танцюють. Вони завжди були готові забрати перехожих. Українці та поляки намагалися оминати синагогу. [...]

Дерев'яну синагогу у містечку Михальпіль, яку сфотографував Жолтовський, подільський майстер Єгуда розписав ще у кінці XVIII століття. Український дослідник детально зафіксував його малюнки, які, наче килим, вкрили всю синагогу. Тут був віз з двома парами коней, які мали повернути євреїв до Святої землі, уривки молитов, образи тварин,

які співали осанну Творцю.

У 1931-му та 1932 році Павло Жолтовський їде у ще декілька експедицій на Київщину та Полтавщину. Разом із Стефаном Таранушенком вони вирушають також і на Полісся. Сам Таранушенко тоді детально фотографує ще й Кам'янець-Подільський.

Все змінюється у 1933 році. Замість чергової експедиції Жолтовського та його колег з Музею українського мистецтва відправляють збирати врожай в одне із сіл на Харківщині. «У великому селі зустріли декількох людей, неначе тіней. По-

Троїцький собор у Глухові на Сумщині 1746–1805 років. Храм знищений в 1962–1963 роках. С-на Павла Жолтовського 1930 року.

всюдно розносився сморід від людських тіл, що розкладалися. Бачив такі», – лише під кінець життя, навесні 1983 року, Жолтовський розповів це своїм близьким колегам, але просив нікому більше про це не говорити.

АРЕШТ ТА ЗАСЛАННЯ

Восени 1933 року Павла Жолтовського та Стефана Таранушенка арештували у сфабрикованій справі. Їх та близько 20 інших музейників звинуватили в участі у «російсько-українському фашистському блоці». Жолтовський отримав 3 роки виправно-трудових таборів, а Таранушенко – 5. Серед багатьох звинувачень, останньому інкримінували експедиції «з метою активізації діяльності контрреволюційної організації на Правобережжі, вербування нових членів на периферії».

Із заслання вченим дозволять повернутися до України лише після Другої світової війни. Жолтовський у 1946-му опинився у Львові, а Таранушенко у 1953 році – в Києві. Їх обох реабілітували у 1958 році.

У післявоєнний час Павло Жолтовський став одним із найкращих мистецтвознавців України: написав десятки статей, видав солідні монографії, став лауреатом державних премій. «Взагалі все гірке і важке, як і щасливе, і гарне в моєму особистому житті, – пригадавав Жолтовський, – тісно зв'язане з відношенням до пам'яток старовини: коли їх нищили – мені прийшлося разом з іншими діячами нашої культури нидіти у концтаборах: коли припинилась епоха, відома під загадковою назвою "культу особи", мені пощастило знову повернутися до моєї справи, вже як шанованому спеціалісту». До кінця життя він постійно ходив в експедиції. Під час однієї з таких 81-річний вчений помер.

Стефан Таранушенко у 1976 році видав фундаментальне дослідження «Дерев'яна монументальна архітектура Лівобережної України». Однак його роботу наполовину урізали, викинувши інформацію про українські церкви Брянщини, а тексти описів церков сильно скоротили. Того ж року 86-річний вчений помер. Лише у 2012 році харківський видавець Андрій Парамонов, а у 2014-му Олександр Савчук видали його монографію в нецензурованій, авторській редакції.

Величезний архів фотографій, серед яких було безліч світлин Жолтовського,

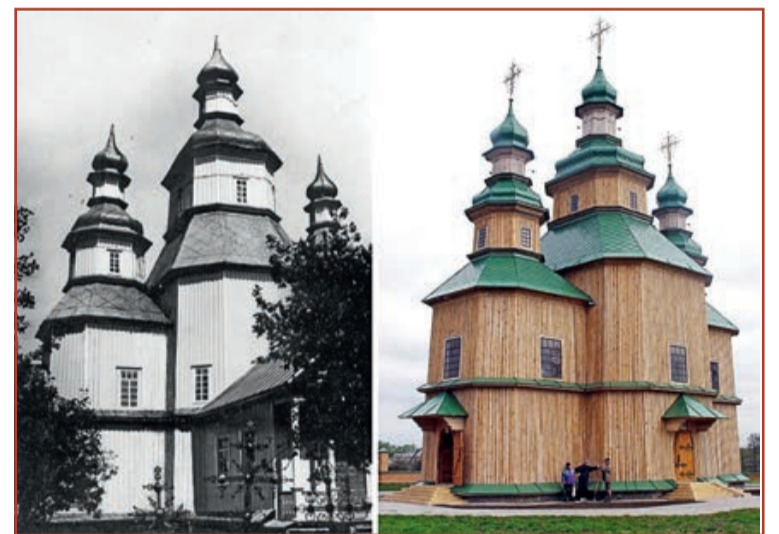
Таранушенко після заслання все життя зберігав у своєму великому столі у комуналці в Києві. Картотека містила понад 5 тисяч фотографій. Зараз цей унікальний архів світлин зберігається у Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені Вернадського.

МІЖ МИНУЛИМ ТА МАЙБУТНІМ

За малюнками та фото Павла Жолтовського в 2005 році в Меджибожі на Хмельниччині заново відбудували бейт-мидраш Бешта – невелику єврейську релігійну школу. 1929 року Троїцьку церкву у селі Пустовійтівка на Сумщині, яку збудував останній кошовий отаман Запорозької Січі Петро Калнишевський, розібрали наполовину. В шедевр української архітектури влаштували клуб, склад, а потім взагалі закинули. У 1987 році залишки церкви віднайшов дослідник Віктор Вечерський. Завдяки кресленням та фото, які зробив Таранушенко, церкву у 2007 році змогли відбудувати.

Дякуємо за підготовку матеріалу Олександрю Савчуку, Андрію Парамонову, Євгену Котляру, Віктору Вечерському, Борису Ткаченку, Леоніду Трахтенбергу, Михайлу Куперштейну, Андрію Усацу. Всі цитати зі спогадів Павла Жолтовського взяті із книги «UMBRA VITAE», видавець Савчук Олександр.

Дмитро Джулай,
Радіо свобода

Ліворуч – Троїцька церква у селі Пустовійтівка на Сумщині, яку встиг у 1929 році зафіксувати Стефан Таранушенко. Вже тоді будівля готувалася до знищення, адже з куполів вже зняли хрести. Праворуч на с-ні Віктора Вечерського – вже відбудована Троїцька церква у 2007 році.

ХРИСТІЯНСЬКИЙ ГОЛОС

CHRISTLICHE STIMME
Ukrainische Kirchenzeitung
Schönbergstrasse 9
D-81679 München

Inhaber, Herausgeber und Verleger: Apostolische Exarchie für katholische Ukrainer in Deutschland und Skandinavien

D-81629 Postfach 86 02 69 Druck: Kolo UA-82100
Drohobytsch Tel. +380 3244 29060

Погляди авторів не завжди відповідають поглядам редакції. Редакція в потрібі скорочує і мовно виправляє надіслані статті. Газета виходить двічі на місяць.

Chefredakteur: Roman Kryk
Stellvertretender Redakteur: Bohdan Pidlisetsky
Telefon: +49 (0) 89 997 28 38 11
Telefax: +49 (0) 89 997 28 38 4
christl.stimme@t-online.de;
ukrainische-kirche@t-online.de;
www.ukrainische-kirche.de

Річну передплату (Unkostenbeitrag)
46,- Euro переказати на конто: Apostolische Exarchie
LIGA-Bank München
Konto-Nr.: 40 21 03 257
BLZ 750 903 00
IBAN: DE 64 7509 0300 0402 1032 57
BIC: GENODEF1 M 0 5